EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 7.5.2018.
COM(2018) 246 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

par to, kā tiek piemērota Padomes Direktīva par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (85/374/EEK)

{SWD(2018) 157 final} - {SWD(2018) 158 final}

1. IEVADS

Vairāk nekā trīs gadu desmitus Produktatbildības direktīva [1] ("direktīva") ir nodrošinājusi to, ka ražotāji patērētāju priekšā uzņemas atbildību par produktiem ar trūkumiem. Kad direktīva 1985. gadā tika pieņemta, tā bija drosmīgs un moderns instruments, kas lika izdarīt būtiskus pielāgojumus dalībvalstu civilkodeksos.

Direktīva bija viens no pirmajiem ES tiesību aktiem, kas skaidri vērsts uz patērētāju aizsardzību. Ar to tika ieviests atbildības neatkarīgi no vainas jēdziens, saskaņā ar kuru ražotāji ir atbildīgi par produktiem ar trūkumiem neatkarīgi no tā, vai tūkums ir viņu vaina. Direktīvas mērķis ir arī veicināt ekonomikas izaugsmi, nodrošinot stabilu un tiesisku vienlīdzīgas konkurences vidi, kas uzņēmumiem ļauj laist tirgū inovatīvus produktus.

Direktīva papildina ES tiesību aktus par produktu drošību un tā dēvēto "jauno pieeju" produktu drošībai. "Jauno pieeju" ieviesa vienlaikus ar direktīvu, un tās mērķis ir novērst nelaimes gadījumus, paredzot kopīgus drošības noteikumus [2], kas vienotajam preču tirgum ļauj raiti darboties un samazināt administratīvo slogu. Direktīva ir drošības tīkls gadījumiem, ja tomēr notiek nelaimes gadījumi.

2018. gads nav 1985. gads. ES un tās noteikumi par produktu drošību ir mainījušies, tāpat kā mainījusies ir ekonomika un tehnoloģijas. Daudziem patlaban pieejamiem produktiem ir īpašības, kas 20. gadsimta 80. gados tika uzskatītas par zinātnisko fantastiku. Izaicinājumi, ar kuriem mēs patlaban saskaramies un vēl vairāk saskarsimies nākotnē, – uzskaitot tikai dažus – ir saistīti ar digitalizāciju, lietu internetu, mākslīgo intelektu un kiberdrošību.

Straujā izaugsme attiecībā uz datošanas jaudu, datu pieejamību un progress, kas panākts attiecībā uz algoritmiem, mākslīgo intelektu jo īpaši padara par vienu no vissvarīgākajām 21. gadsimta tehnoloģijām. Komisija pieņēma paziņojumu "Maksimāli palielināt ieguvumus no mākslīgā intelekta" [3], lai nodrošinātu saskaņotu politikas atbildes reakciju, kurā pievēršas arī juridiskām problēmām. Produktu drošība un produktatbildība – ja tiktu nodarīts kaitējums – ir viens būtisks aspekts, meklējot tādu politikas atbildes reakciju, kas ļauj Eiropas sabiedrībai, uzņēmumiem un patērētājiem gūt labumu no mākslīgā intelekta.

Ņemot vērā to, ka direktīva kopš stāšanās spēkā nekad nav tikusi novērtēta, un ņemot vērā šo jaunāko tehnoloģiju attīstību, Komisija veica šīs direktīvas novērtējumu nolūkā izvērtēt tās darbību. Novērtējumā ir iekļauti apsvērumi par jaunāko tehnoloģiju attīstību. Konkrētāk, tajā tika analizēts, vai direktīva: i) joprojām ir efektīva sākotnējo mērķu sasniegšanā; ii) ir lietderīga; iii) atbilst attiecīgajiem ES noteikumiem; iv) joprojām saglabā savu nozīmi, ietverot nesenās tehnoloģiskās pārmaiņas; un v) vai ES tiesību akti

---

[1] Padomes Direktīva 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem, http://data.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj.

[2] Patlaban šis "tiesību aktu veids" attiecas uz lielāko daļu ES tirgos pieejamo produktu. Tas ticis pastāvīgi atjaunināts, lai sekotu līdzi tehnoloģiju attīstībai.

[3] Komisijas paziņojums "Maksimāli palielināt ieguvumus no mākslīgā intelekta Eiropai" (COM(2018)237).

par produktatbildību joprojām sniedz pievienoto vērtību uzņēmumiem un aizskartajām personām [4].

Novērtējumā arī izskatīja to, vai direktīva savā pašreizējā veidā joprojām kalpo savam mērķim. Vai tā pienācīgi risina izaicinājumus saistībā ar arvien autonomākām ierīcēm un kiberdrošību? Un kā ar ilgtspēju un aprites ekonomikas sasniegšanu? Vai šī direktīva nevajadzīgi neattur ražotājus no inovatīvu produktu laišanas tirgū? Vai gluži pretēji – vai tā attur ražotājus no bojātu un nedrošu produktu laišanas tirgū? Vai tā joprojām aizsargā aizskartās personas mainīgajā pasaulē?

Novērtējums liecina, ka, lai gan produkti patlaban ir daudz sarežģītāki nekā 1985. gadā, Produktatbildības direktīva joprojām ir atbilstošs rīks.

Tomēr ir jāprecizē juridiskā izpratne par konkrētiem jēdzieniem (piemēram, produkts, ražotājs, trūkums, kaitējums un pierādīšanas pienākums) un rūpīgi jāizskata konkrēti produkti, piemēram, zāles, kas var radīt problēmas šīs direktīvas darbībā.

Turklāt attiecībā uz topošajām digitālajām tehnoloģijām sākotnējā analīze par to, kā tās ietekmē direktīvas darbību, ir raisījusi vairākus neatbildētus jautājumus. Ņemot vērā šos konstatējumus, Komisija veiks plašas apspriešanās, lai panāktu kopīgu izpratni ar visām ieinteresētajām personām. Mērķis ir izstrādāt visaptverošus norādījumus par to, kā patlaban piemērot šo direktīvu. Turklāt tā izvērtēs, cik lielā mērā esošā direktīva var pienācīgi risināt jautājumus saistībā ar topošajām digitālajām tehnoloģijām. Šie norādījumi un novērtējums palīdzēs sagatavoties tādam produktatbildības satvaram, kas ir piemērots digitālajai industriālajai revolūcijai.

Mūsu mērķis ir nodrošināt, ka: i) ES joprojām ir tāds produktatbildības režīms, kas sekmē inovāciju; ii) ES tirgū laistie produkti ir droši [5]; un iii) cilvēki, kam ir nodarīts kaitējums sakarā ar produktiem ar trūkumiem, var pieprasīt kompensāciju, ja notiek nelaimes gadījumi. Mēs esam atbildīgi gan pret uzņēmumiem, gan cilvēkiem, kam nodarīts kaitējums. Šis ir mūsu darba virziens. Gaidāmās tehnoloģiskās pārmaiņas mums ir jāvirza rūpīgi un uzmanīgi, lai ievērotu katru no mērķiem.

2. DIREKTĪVAS GALVENĀS IEZĪMES

Direktīva attiecas uz visiem kustamajiem produktiem, pat ja tie ir integrēti kādā citā kustamā produktā, un īpaši ietver elektrību. Tā arī ievieš ražotāju **atbildības neatkarīgi no vainas** jēdzienu [6]. Saskaņā ar ES tiesību aktiem drošuma jomā [7] ražotāji ir atbildīgi par saviem produktiem. Ja produkts ir ar trūkumiem un izraisa miesas bojājumus vai materiālus zaudējumus vairāk nekā EUR 500 vērtībā par īpašuma vienību, kas galvenokārt paredzēta personiskai lietošanai vai patēriņam, ražotāji ir atbildīgi neatkarīgi

[4] Komisijas dienestu darba dokuments, Padomes Direktīvas 85/374/EEK novērtējums (SWD(2018)157).

[5] Papildus jau esošajiem tiesību aktiem produktu jomā.

[6] Jēdziens "ražotājs" nozīmē gatava produkta izgatavotāju, jebkādu izejvielu ražotāju vai sastāvdaļas izgatavotāju un jebkuru personu, kas apliecina sevi kā tā ražotāju, produktam pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi (direktīvas 3. pants).

[7] Saskaņā ar ES tiesību aktiem drošības jomā ražotājs vienmēr ir atbildīgs par to, lai produkts atbilstu attiecīgo ES tiesību aktu prasībām, pat ja nav vajadzīgs obligāts trešās personas veikts atbilstības novērtējums.

no tā, vai tie ir vainīgi. Uzskata, ka produkts ir ar trūkumiem, ja tas nenodrošina tādu drošumu, kādu personai ir tiesības sagaidīt [8].

Piemērs – *Vadot automašīnu, personai bija jāizvairās no šķēršļa, kas parādījās negaidīti. Persona nobrauca no ceļa, un tās automašīna sāka spēcīgi kratīties. Drošības spilvena sensori to kvalificēja kā nelaimes gadījumu un atvērās. Viens no sānu drošības spilveniem atsitās pret vadītāja kaklu, saspieda artēriju un izraisīja insultu. Tiesas centās noteikt, vai ražotājs bija pareizi aprēķinājis risku attiecībā uz sensoru nepareizu darbību. Prasība divās instancēs tika noraidīta, taču tad to augstākā līmenī atzina par spēkā neesošu. Jautājums esot atrisināts ārpus tiesas.*

Atbildība neatkarīgi no vainas ir spēcīgs rīks aizskarto personu aizsardzībai. Tomēr ir vairāki gadījumi, kad direktīva ļauj ražotājiem uzņemties konkrētus aprēķinātus riskus, laižot tirgū inovatīvus produktus. Ražotājs nav atbildīgs, ja tas var pierādīt, ka: i) trūkums nepastāvēja, kad produkts lika laists apritē; ii) trūkums produktam ir pieļaujams tāpēc, lai tas atbilstu noteikumiem, kurus izdevušas publiskas iestādes; vai iii) zināšanas zinātnē un tehnikā laikā, kad tas produktu laida apritē, nebija tādas, lai būtu iespējams konstatēt trūkumu. Dalībvalstīm ir iespēja no šā pēdējā izņēmuma iegūt atkāpi.

Piemērs – *Persona guva smagus miesas bojājumus, kad tās vadīta lietota motocikla priekšējās bremzes pēkšņi ieķīlējās un tā no motocikla tika nomesta. Motocikls bija labi uzturēts, tam bija mazs nobraukums, un tas bija tikai divus gadus vecs. Prasītājs iesniedza sūdzību tiesā un pirmajā instancē uzvarēja. Ražotāja iesniegtā apelācijas sūdzība tika noraidīta, jo tiesa paskaidroja, ka prasītājam nav nedz jāpierāda, ka pastāv konkrēts konstrukcijas vai ražošanas trūkums, lai tādējādi varētu konstatēt trūkumu, nedz jānorāda uz trūkuma cēloni. Prasītājam ir jānorāda tikai uz to, ka attiecīgajā brīdī trūkums pastāvēja un ka tas izraisīja nelaimes gadījumu. Tiesa no ekspertu atzinuma konstatēja, ka šim konkrētajam motociklam ir bijis trūkums bremzēs. Šāda vājā vieta netika konstatēta citiem tāda paša veida motocikliem, un tāpēc tiesa varēja secināt, ka šīs konkrētās bremzes bija ar trūkumu un ka prasītājs to ir pierādījis.*

No dienas, kad aizskartās personas ir uzzinājušas par trūkumu, tām ir 3 gadi, lai iesniegtu prasību par zaudējumu atlīdzību. Prasības vairs nav iespējams iesniegt 10 gadus pēc tam, kad produkts tika laists apritē. Lai uzturētu prasību, personai, kam nodarīts kaitējums, ir jāpierāda kaitējums, trūkums un cēloņsakarība starp trūkumu un kaitējumu.

3. DIREKTĪVAS ĪSTENOŠANA

Direktīvā ir noteikts, ka Komisija ik pēc pieciem gadiem sniedz ziņojumu Padomei un Parlamentam [9] par tās īstenošanu. Šis ir piektais ziņojums, ko papildina novērtējums.

Komisija 2011.–2017. gada pārskata periodā nav saņēmusi nevienu sūdzību vai sākusi pārkāpuma procedūru. Tomēr direktīva neattiecas uz visiem produktatbildības aspektiem

[8] Tiek ņemti vērā visi apstākļi, tostarp produkta noformējums, pamatoti sagaidāmais produkta lietojums, un laiks, kad produkts laists apritē. Direktīvas 6. pantā ir noteikts, ka neuzskata, ka produktam ir trūkumi tikai tādēļ, ka vēlāk apritē ir laists labāks produkts.

[9] COM(95) 617 *final*, COM(2000) 893 *final*, COM(2006) 496 *final*, COM(2011) 547 *final*. Iepriekšējos ziņojumos ir atzīmēts, ka ir pieaudzis ar šo direktīvu saistīto gadījumu skaits. Tajos ir arī norādīta vispārēja vienprātība par produktatbildības satvara nepieciešamību ES līmenī. Tomēr atsevišķas debates par dažiem direktīvā izmantotajiem jēdzieniem, piemēram, par pierādīšanas pienākumu, var uzskatīt par ilgstošām. Neatkarīgi no tā, ka Direktīva 1999/34/EK paplašina šīs direktīvas darbības jomu, Komisija neuzskatīja, ka tā ir jāgroza.

un nesaskaņo tos. Pastāv iespējas dažādām valstu pieejām, piemēram, attiecībā uz sistēmām, kuru mērķis ir izskatīt prasības par zaudējumu atlīdzināšu, vai uz to, kā nodrošināt pierādījumus par kaitējumu. Šie jautājumi ir atstāti dalībvalstu ziņā. Dalībvalsts arī var ieviest vai saglabāt citus valsts instrumentus attiecībā uz ražotāju atbildību, kas ir balstīta vainā.

Piecas dalībvalstis pieņēma direktīvas 15. panta 1. punkta b) apakšpunktā izklāstīto "attīstības radīto riska atkāpi", saskaņā ar kuru ražotājs ir atbildīgs arī tad, ja tajā laikā, kad produkts laists apritē, zināšanas zinātnē un tehnikā nebija tādas, lai būtu iespējams atklāt trūkumu. Divas dalībvalstis to piemēro visiem sektoriem [10], savukārt divas dalībvalstis īpaši izslēdz zāles [11] un viena dalībvalsts izslēdz cilvēka ķermeņa produktus [12].

Novērtējuma konstatējumi liecina, ka lielākā daļa prasību par produktatbildību laikposmā no 2000. līdz 2016. gadam faktiski tika atrisināta ārpus tiesas. 46 % gadījumu tika atrisināti tiešās sarunās, 32 % – tiesā, 15 % – izmantojot alternatīvus strīdu izšķiršanas mehānismus, un 7 % tika atrisināti, izmantojot citus līdzekļus, piemēram, ar atbildīgās puses apdrošinātāja starpniecību [13]. Ārējā pētījumā, kas tika pasūtīts novērtējumam, laikposmā no 2000. līdz 2016. gadam tika konstatētas 798 prasības, kas balstītas uz produktatbildības noteikumiem [14]. Tomēr, ticams, ka faktiskais gadījumu skaits bija lielāks un ne visi gadījumi tika iekļauti aplūkotajās publiskajās un privātajās datubāzēs. Produkti, uz kuriem tas visvairāk attiecās, ir izejvielas (21,2 % gadījumu), zāles (16,1 %), transportlīdzekļi (15,2 %) un iekārtas (12,4 %). Konstatētie kaitējuma veidi ir saistīti ar katra produkta īpašībām [15].

4. TIESAS JUDIKATŪRA LAIKPOSMĀ NO 2011. LĪDZ 2017. GADAM

Ja tiesvedību skaits valstu līmenī un iesaistītajos sektoros nenorāda uz viena konkrēta sektora pārsvaru, tad situācija ir atšķirīga, ja pievēršamies jautājumiem, kas izskatīti Eiropas Savienības Tiesā. Pārskata periodā četri tiesas spriedumi attiecās uz medicīniskām ierīcēm un zālēm, varbūtēji izceļot konkrētas problēmas direktīvas piemērošanā attiecībā uz veselības aprūpes produktiem.

Gadījumā, kad slimnīcas gulta apdedzināja pacientu operācijas laikā, tiesa apstiprināja, ka direktīva attiecas tikai uz ražotājiem, nevis pakalpojumu sniedzējiem, kuri, iespējams, izmanto produktus, par kuriem konstatēts, ka tiem ir trūkumi [16]. Tomēr šī direktīva neliedz dalībvalstīm noteikt atbildību neatkarīgi no vainas attiecībā uz pakalpojumu sniedzējiem, ja tie nekādi neierobežo ražotāju atbildību neatkarīgi no vainas attiecībā uz saviem produktiem, kā paredzēts šajā direktīvā.

---

10 Somija un Luksemburga.

11 Ungārijas Civilkodeksā ir noteikts, ka zāļu ražotājs ir atbildīgs pat tad, ja laikā, kad produktu laida apritē, zināšanas zinātnē un tehnikā nebija tādas, lai būtu iespējams atklāt šā trūkuma esamību. Šajā pašā sakarā Spānijas Karaļa Likumdošanas dekrētā 1/2007 (2007. gada 16. novembris) ir noteikts, ka zāļu, pārtikas un pārtikas produktu, kas paredzēti cilvēku patēriņam, ražotāji nevar atsaukties uz direktīvas 7. panta e) apakšpunktā noteikto izņēmumu.

12 Francija.

13 Šie procentuālie rādītāji ir balstīti uz atbildēm atklātā sabiedriskajā apspriešanā, un tie ir vidējie rādītāji 28 dalībvalstīs.

14 *Technopolis*, Novērtējuma pētījums par Padomes Direktīvu 85/374/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem.

15 Tas ir balstīts uz 547 gadījumu analīzi saskaņā ar kombinēto nomenklatūru.

16 2011. gada 21. decembra spriedums, lieta C-495/10.

Vienīgais grūtais solis, kas jāveic, lai saņemtu zaudējumu atlīdzību, ir pierādīšanas pienākums, proti, aizskartajai personai jāpierāda cēloņsakarība starp produkta trūkumu un kaitējumu. Tiesa to ir padarījusi ievērojami vieglāku, akceptējot valstu noteikumus, kas aizskartajai personai palīdz sniegt šo pierādījumu, ar noteikumu, ka netiek ietekmēts tas, ka direktīva pierādīšanas pienākumu uzliek aizskartajai personai. Piemēram, Tiesa norādīja, ka valsts noteikumi, kas patērētājiem nodrošina tiesības pieprasīt produkta ražotājiem sniegt tiem informāciju par attiecīgā ražojuma nelabvēlīgo ietekmi, var tikt akceptēti, jo tie neietilpst šīs direktīvas darbības jomā[17]. Šādi noteikumi aizskartajai personai ļauj vieglāk noteikt ražotāja atbildību. Turklāt Tiesa akceptēja valsts pierādīšanas noteikumus, saskaņā ar kuriem valsts tiesa var ņemt vērā konkrētus faktiskus pierādījumus, lai izveidotu nopietnus, konkrētus un konsekventus pierādījumus par produkta trūkumu un izveidotu cēloņsakarību ar kaitējumu, pat ja par to nav pārliecinošu zinātnisku pierādījumu [18]. Jo īpaši attiecībā uz zāļu nelabvēlīgu ietekmi, kur pierādījumi bieži ir neskaidri, tas var cilvēkiem, kam nodarīts kaitējums, atvieglot kompensācijas saņemšanu. Tiesa arī norādīja, ka vienas grupas produktus vai vienas ražošanas sērijas produktus ar iespējamu trūkumu var uzskatīt par produktiem ar trūkumiem bez nepieciešamības noteikt katra atsevišķa produkta faktisko trūkumu [19]. Izmaksas par darbībām, kas nepieciešamas, lai novērstu šādus produktus ar iespējamiem trūkumiem, direktīvas izpratnē arī tiek uzskatītas par kaitējumu [20].

Piemērs. Elektrokardiostimulatoru pakāpeniska nodilšana. *Elektrokardiostimulatoru ražotājs informēja ārstus, ka sastāvdaļa, kas izmantota, lai hermētiski noslēgtu kardiostimulatoru, var pakāpeniski nodilt. Šā trūkuma sekas varētu būt priekšlaicīga baterijas izlāde ar telemetrijas zudumu un/vai stimulējošās terapijas zudumu bez brīdinājuma. Ražotājs ieteica vajadzības gadījumā šādus elektrokardiostimulatorus nomainīt un norādīja, ka izgatavos jaunus elektrokardiostimulatorus, kas būs pieejami bez maksas. Divi pacienti bez maksas saņēma jaunus elektrokardiostimulatorus. Elektrokardiostimulatori ar trūkumiem tika iznīcināti, neveicot papildu pārbaudi. Apdrošināšanas sabiedrība saskaņā ar direktīvu kā zaudējumu atlīdzību ražotājam pieprasīja kompensāciju arī par operāciju kardiostimulatoru nomaiņai.*

5. DIREKTĪVAS NOVĒRTĒJUMS

Komisijas novērtējuma pamatā ir ārējs pētījums, kura konstatējumi tiek analizēti pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā [21]. Novērtējumā tika analizēts: i) vai direktīva joprojām sasniedz savus sākotnējos mērķus – nodrošināt ražotāju atbildību, vienotā tirgus darbību un aizskarto cilvēku aizsardzību un kompensāciju viņiem; un ii) vai tā apliecina efektivitāti, lietderību, saskanību, nozīmīgumu un ES pievienoto vērtību.

5.1. Efektivitāte

Ieinteresētās personas ir labi informētas par to, ka ražotāji ir atbildīgi par savu produktu trūkumiem. Kopumā rūpniecība ir apmierināta ar direktīvu kā līdzekli, ar kuru nodrošina atbildību par produktiem ar trūkumiem. Savukārt patērētāju organizācijas kritiski vērtē to, ka aizskartajām personām ir sarežģīti pierādīt saikni starp kaitējumu un trūkumu, jo

17 2014. gada 20. novembra spriedums, lieta C-310/13.
18 2017. gada 21. jūnija spriedums, lieta C-621/15.
19 2015. gada 5. marta spriedums, apvienotās lietas C-503/13 un C-504/13.
20 Turpat.
21 Sk. pievienoto dienestu darba dokumentu SWD(2018)157 par direktīvas novērtējumu.

īpaši tādēļ, ka tām ir jāuzņemas visas ar pierādījumu iegūšanu saistītās izmaksas, un tādēļ, ka tās attiecībā uz tehnisko informāciju par produktu ir nelabvēlīgākā situācijā. Novērtējumā tas tika atzīts par visgrūtāko soli, kas patērētājiem jāveic, lai saņemtu kompensāciju. Tomēr no šīs prasības nevar atteikties. EUR 500 slieksnis un laika ierobežojumi attiecībā uz prasībām (jo īpaši attiecībā uz konkrētiem produktiem, piemēram, zālēm) arī ierobežo to gadījumu skaitu, kuros patērētāji var pieprasīt kompensāciju.

Kopumā direktīvu var uzskatīt par tādu, kas veicina saprātīgu līdzsvaru starp to cilvēku aizsardzību, kam nodarīts kaitējums, un godīgas konkurences nodrošināšanu vienotajā tirgū. Tomēr attiecībā uz dažiem direktīvas jēdzieniem ir vajadzīgi norādījumi un/vai precizējumi, jo tie ierobežo direktīvas efektivitāti. Direktīvas piemērošanu jo īpaši darītu efektīvāku kopīga izpratne par to, kas tiek saprasts ar "produkts", "kaitējums" un "trūkums", kā arī precizējumi par pierādīšanas pienākumu.

Kas attiecas uz jaunajām tehnoloģijām, informācijas trūkums par konkrētām tiesvedībām, patērētāju sūdzībām vai ieinteresēto personu attiecīgu praktisko pieredzi neļauj izdarīt galīgo secinājumu [22]. Ņemot vērā šo tehnoloģiju īpašības (jo īpaši to sarežģītību un autonomiju), ir skaidrs, ka Komisijai būs jāturpina darbs pie visiem neatbildētajiem jautājumiem. Dažas no šīm īpašībām var likt apstrīdēt to, vai esošais produktatbildības satvars ir piemērots tam, lai nodrošinātu faktiskas kompensācijas patērētājiem un ieguldījumu stabilitāti uzņēmumiem. Turpretī citus aspektus var pienācīgi risināt ar pašreizējo direktīvu. Komisija rūpīgi analizēs jebkādus iespējamos izaicinājumus turpmākā darbā pēc šā ziņojuma.

5.2. Lietderība

Direktīvas mērķis ir panākt līdzsvaru starp aizskarto personu un ražotāju interesēm. Izmaksu ziņā tas ir tiešs kompromiss: tas, kas ir ieguvums aizskartajām personām, ražotājiem ir izmaksas, un otrādi. Ražotājiem galvenās izmaksas rada atbildība neatkarīgi no vainas. Patērētājiem izmaksas ir saistītas ar pierādīšanas pienākumu, EUR 500 slieksni un laika ierobežojumiem. Šie jēdzieni ir vienkārši, taču to piemērošana – ne vienmēr.

Kopumā direktīva tiek uzskatīta par lietderīgu stabila tiesiskā regulējuma nodrošināšanā attiecībā uz vienoto tirgu un saskaņotu patērētāju aizsardzību. Tomēr līdzsvars starp izmaksām un ieguvumiem, kas saistīti ar šo direktīvu, attiecībā uz aizskartajām personām nav vienāds visās dalībvalstīs un sektoros vai produktu veidos. Trūkuma pierādīšanas izmaksas ir atkarīgas no produkta sarežģītības. Piemēram, attiecībā uz zālēm izmaksas var nebūt godīgi sadalītas starp ražotājiem un aizskartajām personām. Ir arī citi faktori, kam ir būtiska nozīme, nosakot direktīvas lietderību. Viens konkrēts faktors, kas ir visnozīmīgākais administratīvais slogs, ir izmaksas un tiesvedības ilgums. Katrā dalībvalstī tie būtiski atšķiras, un tiem ir daudz tiešāka ietekme uz aizskartajām personām nekā uz ražotājiem. Tā kā to iemesls nav slogs, ko rada pati direktīva, šajā ziņā tomēr netika konstatēts konkrēts vienkāršošanas potenciāls.

[22] Ārējā pētījumā, uz kuru novērtējums tika balstīts, varēja konstatēt tikai vienu tiesvedību, kurā izskatītais jautājums bija īpaši saistīts ar topošajām digitālajām tehnoloģijām. Lieta attiecās uz datu atmiņas bloku Bulgārijā (Bulgārijas lieta Nr. 20942/2012).

5.3. Saskaņotība

Direktīva nepastāv juridiskajā vakuumā, un to nevar aplūkot atsevišķi. Tā ir neatņemama ES tiesiskā regulējuma daļa, kurš pastāv, lai nodrošinātu vienotā tirgus darbību, lai veicinātu inovāciju un izaugsmi, izmantojot tehnoloģiski neitrālus drošības noteikumus, un aizsargātu patērētāju drošību un labklājību.

Novērtējumā tika konstatēts, ka direktīva atbilst vispārējiem attiecīgiem ES noteikumiem. Tas attiecās uz pašreizējiem un ierosinātajiem ES noteikumiem par patērētāju aizsardzību līgumiskās atbildības jomā, kā arī noteikumiem par strīdu izšķiršanu [23]. Vēl svarīgāk ir tas, ka direktīva ir saskanīga ar ES produktu drošības noteikumiem, kas izklāstīti saskaņotajos ES produktu drošības noteikumos [24] un Produktu vispārējas drošības direktīvā [25]. ES produktu drošības noteikumos ir aprakstīti drošības līmeņi, kuriem ES tirgū laistajiem produktiem ir jāatbilst. Turklāt attiecībā uz šiem produktiem tie ir drošības līmeņi, kurus aizskartā persona ir tiesīga sagaidīt saskaņā ar šo direktīvu. Ražotāji ir arī atbrīvoti no atbildības, ja tie var pierādīt, ka trūkums radies tādēļ, lai nodrošinātu atbilstību šiem noteikumiem. Tehnoloģiskās pārmaiņas radīs atbilstošas izmaiņas ES tiesību aktos, tādēļ šī saskaņotība vispārējos noteikumos būs jāsaglabā [26].

5.4. Nozīmīgums

Direktīva ir spējusi izturēt tehnisko inovāciju trīs gadu desmitu garumā. Sākotnējās vajadzības nodrošināt ražotāju atbildību, patērētāju aizsardzību un neizkropļotu konkurenci joprojām ir svarīgas. Tomēr saistībā ar jauno tehnoloģiju attīstību ieinteresētās personas ir paudušas bažas par to, vai direktīvā lietotie jēdzieni, kā tie patlaban ir formulēti, joprojām ir atbilstīgi. Neatrisināti jautājumi ir par to, kas nošķir

---

23 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1999/44/EK par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām; priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem, COM/2015/0634 *final*; grozīts priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par preču tiešsaistes un cita veida distances pārdošanas līgumu aspektiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/22/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK, COM/2017/0637 *final*.

24 Piemēram, Direktīva 2006/42/EK par mašīnām, Direktīva 2009/48/EK par rotaļlietu drošumu, Regula (ES) Nr. 305/2011, ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes Direktīvu 89/106/EEK, Direktīva 2013/53/ES par atpūtas kuģiem un ūdens motocikliem un ar ko atceļ Direktīvu 94/25/EK, Direktīva 2014/29/ES par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz vienkāršu spiedtvertņu pieejamību tirgū, Direktīva 2014/33/ES par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz liftiem un liftu drošības sastāvdaļām, Direktīva 2014/35/ES attiecībā uz tādu elektroiekārtu pieejamību tirgū, kas paredzētas lietošanai noteiktās sprieguma robežās, Direktīva 2014/53/ES attiecībā uz radioiekārtu pieejamību tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/5/EK, Regula (ES) 2017/745, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, Regulu (EK) Nr. 178/2002 un Regulu (EK) Nr. 1223/2009 un atceļ Padomes Direktīvas 90/385/EK un 93/42/EEK, Regula (ES) 2017/746 par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm un ar ko atceļ Direktīvu 98/79/EK un Komisijas Lēmumu 2010/227/ES.

25 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/95/EK par produktu vispārēju drošību. ES noteikumi transporta jomā uzliek ražotājiem vai operatoriem pienākumu uzturēt transportlīdzekļus, lidmašīnas un kuģus drošā stāvoklī.

26 Mašīnu direktīvas novērtējumā jau tika konstatēts, ka topošās digitālās tehnoloģijas nav īpaši izskatītas šīs direktīvas būtiskajās veselības un drošības prasībās. Uzmanība būs jāpievērš arī tad, ja attīstības radīto risku klauzula un iespēja atkāpties no tās radīs regulējuma sadrumstalotību, kas varētu būt problemātiski mākslīgā intelekta ieviešanā.

produktu no pakalpojuma (piemēram, attiecībā uz lietu internetu, kur produkti un pakalpojumi mijiedarbojas), kaitējuma darbības jomu (patlaban tā attiecas tikai uz materiālu kaitējumu) un jēdzienu par to, kas ir uzskatāms par trūkumu.

Īpašs analītiskais darbs būs nepieciešams arī, piemēram, par zālēm, ņemot vērā to sarežģītību, un atjaunotiem produktiem, ņemot vērā to mainītās īpašības, un tas varētu radīt problēmas, kuras tos nodala no citām produktu kategorijām.

Atbildēm uz šiem jautājumiem būs vajadzīga papildu izpēte un skaidra atbilde, lai nodrošinātu juridisko noteiktību gan ražotājiem, gan patērētājiem.

5.5. ES pievienotā vērtība

Šī direktīva ir neatņemama ES vienotā tirgus noteikumu daļa. Ieguvumi no tās netiek apstrīdēti. Direktīva paredz vienotu patērētāju aizsardzību, un tā kalpo par drošības tīklu, kas papildina ES tiesību aktus par produktu drošību. Direktīva arī nodrošina jutīgu līdzsvaru starp inovāciju un aizsardzību, ko var sasniegt tikai ES līmenī, lai novērstu vienotā tirgus sadrumstalotību un konkurences izkropļojumus.

Direktīvas atcelšana varētu radīt sadrumstalotību un atšķirīgus patērētāju aizsardzības līmeņus, jo valstu tiesas piemērotu tikai valstu noteikumus, līgumtiesības un deliktu tiesības. Tomēr jāatzīmē, ka direktīva pastāv līdztekus valstu instrumentiem un ka tādēļ joprojām ir iespējamas atšķirīgas valstu pieejas.

6. NOBEIGUMS. CETURTĀ INDUSTRIĀLĀ REVOLŪCIJA — PRAKTISKA PIEEJA ATBILDĪBAI

Problēmas, ar kurām mēs patlaban saskaramies, zināmā mērā atšķiras no tām, kuras mums bija lielākoties analogajā pasaulē 1985. gadā. Mēs piedzīvojam vēl vienu tehnoloģisko revolūciju. Ekonomika un produkti kļūst arvien vairāk savstarpēji savienoti, digitāli, autonomi un viedi. Mums ir vajadzīga saskaņota un globāla mēroga atbilde uz šiem izaicinājumiem, kā norādīts Mākslīgā intelekta iniciatīvā [27].

Šī direktīva līdz šim ir attiekusies uz plašu produktu klāstu un tehnoloģiju attīstību. Principā tā ir noderīgs instruments, ar kuru aizsargāt aizskartās personas un nodrošināt konkurenci vienotajā tirgū, saskaņojot noteikumus attiecībā uz aizskartajām personām un uzņēmumiem tajos aspektos, uz kuriem tā attiecas. Tā ir joma, kurā ES līmeņa noteikumi sniedz skaidru pievienoto vērtību. Tas, ka ir nepieciešami ES līmeņa noteikumi par produktatbildību, netiek apstrīdēts.

Tas nenozīmē, ka direktīva ir nevainojama.

Tās efektivitāti kavē jēdzieni (piemēram, "produkts", "ražotājs", "trūkums", "kaitējums" vai pierādīšanas pienākums), kas praksē varētu būt efektīvāki. Novērtējums arī liecina, ka ir gadījumi, kad izmaksas nav vienādi sadalītas starp patērētājiem un ražotājiem. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad pierādīšanas pienākums ir sarežģīts, kā tas var būt gadījumā ar dažām topošajām digitālajām tehnoloģijām vai zālēm.

[27] Komisijas paziņojums "Maksimāli palielināt ieguvumus no mākslīgā intelekta Eiropai" (COM(2018)237).

Lai saglabātu savu nozīmību nākotnē, direktīvā būtu vēlams precizējums par šādiem jautājumiem. Direktīva attiecas uz plašu produktu klāstu un iespējamiem scenārijiem. Norādījumi var palīdzēt šos jēdzienus padarīt efektīvākus un uzsvērt to nepārtraukto atbilstību.

Mūsu mērķis ir turpināt nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp patērētāju un ražotāju interesēm attiecībā uz visiem produktiem:

Daži no jēdzieniem, kuri bija skaidri 1985. gadā, piemēram, "produkts" un "ražotājs" vai "trūkums" un "kaitējums", patlaban ir mazāk skaidri. Ražošana arvien vairāk tiek integrēta izkliedētās ķēdēs ar daudziem dalībniekiem un globālās vērtības ķēdēs ar spēcīgiem pakalpojumu komponentiem [28]. Produktus arvien vairāk var mainīt, pielāgot un pārveidot ārpus ražotāja kontroles. Tiem arī būs arvien lielāka autonomija. Jauni uzņēmējdarbības modeļi izjauc tradicionālos tirgus. Ir jāturpina apsvērt šādu norišu ietekme uz produktatbildību. Galu galā ražotājs ir un tam ir jābūt atbildīgam par produktu, kuru tas laiž apgrozībā, savukārt aizskartajām personām ir jāspēj pierādīt, ka kaitējumu ir izraisījis trūkums. Gan ražotājiem, gan patērētājiem ir jāzina, ko sagaidīt no produkta attiecībā uz drošumu saskaņā ar skaidru drošības satvaru.

Savukārt spēcīga vienotā tirgus izveidi attiecībā uz kiberdrošības produktiem un pakalpojumiem kavēs problēmas saistībā ar kaitējuma attiecināšanu uz uzņēmumiem un piegādes ķēdēm un nespēja risināt šos jautājumus, kā Komisija uzsvērusi paziņojumā "Noturība, novēršana un aizsardzība, veidojot Eiropas Savienībai stipru kiberdošību" [29]. Turklāt patērētājiem un uzņēmumiem ir jābūt informētiem par drošības līmeni, kādu tie var sagaidīt, un tiem ir jāzina, pie kā vērsties, ja kiberdrošības nepilnību dēļ rodas materiāli zaudējumi.

Nesenajām plaša mēroga pārrobežu problēmām, kas skāra daudzus patērētājus visā Eiropas Savienībā, piemēram, "dīzeļgeitas" skandālam, bija negatīva ietekme uz patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum. Dokumentā "Uz patērētājiem orientēts jaunais kurss" Komisija starp citiem pasākumiem ierosina modernizēt tiesiskās aizsardzības sistēmas un padarīt patērētājiem vienkāršāku savu tiesību izmantošanu [30]. Lai nodrošinātu, ka vienotais tirgus pilnībā izmanto savu potenciālu, mums ir jānostiprina patērētājos pārliecība, ka viņu tiesības tiks ievērotas.

Tāda pati uzmanība jāpievērš citiem plašākiem aspektiem. Tas ir īpaši svarīgi sakarā ar ilgtspējīgāku ekonomiku, kurā produkti tiek pārveidoti, uzlaboti un atkārtoti izmantoti. Kurš būs šādu produktu ražotājs, piemēram, remonta, atkārtotas izmantošanas un pārveidošanas gadījumā? Turklāt vai tas, ka visi Tiesas prejudiciālie nolēmumi attiecās uz zālēm un medicīniskām ierīcēm, liecina par īpašām iezīmēm šajā sektorā?

Komisija ir izveidojusi ekspertu grupu atbildības jautājumos nolūkā sīkāk izpētīt šo norišu ietekmi. Grupai ir divi sastāvi. Vienu veido dalībvalstu, rūpniecības, patērētāju organizāciju, pilsoniskās sabiedrības un akadēmisko aprindu pārstāvji; šī grupa palīdzēs Komisijai direktīvas interpretācijā, piemērošanā un iespējamā atjaunināšanā, tostarp, ņemot vērā attīstību ES un valstu judikatūrā, jauno un topošo tehnoloģiju ietekmi un citas norises produktatbildības jomā. Otrs ekspertu grupas sastāvs, ko veido tikai neatkarīgi akadēmisko aprindu eksperti un praktiķi, izvērtēs, vai vispārējais atbildības režīms ir

[28] Vēl viens aspekts, kas jāņem vērā, ir tiešā pārdošana tiešsaistē no trešām valstīm.

[29] COM(2017)450.

[30] COM(2018)183, COM(2018)184, COM(2018)185.

atbilstošs tam, lai sekmētu jauno tehnoloģiju ieviešanu, veicinot ieguldījumu stabilitāti un patērētāju uzticēšanos [31].

No Komisijas puses mūsu mērķis ir ieviest tādu pozitīvu un uzticamu satvaru attiecībā uz produktatbildību, kas veicina inovāciju, nodarbinātību un izaugsmi, vienlaikus aizsargājot patērētājus un plašas sabiedrības drošību. 2019. gada vidū mēs nāksim klajā ar norādījumiem attiecībā uz direktīvu, kā arī ar ziņojumu par plašāku ietekmi uz atbildības un drošības satvariem, kas aptver mākslīgo intelektu, lietu internetu un robotiku, par iespējamiem trūkumiem un par ievirzēm šajās jomās. Vajadzības gadījumā Komisija atjauninās konkrētus direktīvas aspektus, piemēram, jēdzienus "trūkums", "kaitējums", "produkts" un "ražotājs". Tomēr vispārējais princips par atbildību neatkarīgi no vainas saglabāsies nemainīgs.

Saskaņotam, tehnoloģiski neitrālam drošības satvaram, cik vien iespējams, būtu jānovērš nelaimes gadījumi. Tomēr, kad nelaimes gadījumi notiek, mūsu atbildības satvaram būtu jānodrošina, ka tie, kam nodarīts kaitējums, saņem kompensāciju.

[31] Dienestu darba dokumentā "Atbildība attiecībā uz topošajām digitālajām tehnoloģijām" (SWD(2018)137) jau ir izcelti daži jautājumi, kas jāapspriež šajā sastāvā.